

Morten Nielsen. Et aktuelt Problem. Kronik i Socialdemokraten 21.6.1942. Porten til Himlen. Ebog 2015 side 50-60

Et aktuelt Problem

Jeg fik g for den Stil, for Problemet var misforstaaet. Jeg protesterede dengang, og jeg protesterer stadig. Det var ikke mig, der misforstod noget.

Det var i Juni Maaned, Aarsprøven i skriftlig Dansk fra anden til tredje G. Vi sad og skrev i Gymnastiksalen, udenfor voksede et grønt Lindetræ i en blaa Himmel, og Maagerne fløj som Snebolde.

Stilen hed "Et aktuelt Problem", og jeg skrev om Elizabeth.

Det trak op dengang. Danzig var ikke mere et klejnt Appendix til Europas Geografi, men det besværlige Midtpunkt i storpolitiske Tovtrækkerier. Der var dukket noget op, der hed Østersøproblemet. Og paa Gadehjørnerne og Kaffebarerne manifesterede et tredje aktuelt og voldsomt Problem sig: Arbejdsløsheden.

Der var nok at skrive om, og Avisartikler fra de sidste Maaneder blev molestrerede inde i uvillige Hoder for at komme ud igen som skraa Bogstaver i Stilebøger.

Men jeg begik den vanvittige og respektløse Handling at skrive ti Sider om Elizabeths Mundvige og om hendes blaa Havelaage, om hendes Haar og henes Karakter, hendes Uberegnelighed og Hemmelighedsfuldhed. Der var ogsaa noget om Græsplæner, en Bænk paa Kirkegaarden og en inderlig Erindring om et Bal og en Hjemtur i Snevej. Og om nogle Dage bagefter, i et fortryllet Helvede.

Midt i det hele stod der Vers og prangede, det irriterede dem ogsaa.

Jeg var til Konference med en ængstelig Dansklærer, der ikke mente, der kom noget godt ud af den Slags. Og en anden Lærer suttede paa sin Pibe og spurgte, om det i Grunden ikke var letfærdigt at kalde saadan en Omgang for et aktuelt Problem, netop naar man rundt om i Verden stod og fandt Knojerne frem igen.

Men jeg blev arrig og uærbødig og sagde, at der var en anden Aktualitet end Telegrammernes. Det var *Livsformernes uindskrænkede Aktualitet*. Saadan sagde jeg i mit Hovmod. Jeg var sytten Aar og havde lidt meget under Filipenser, Tobak og Natteroderi med Vers om min Sjæl, den Sydens Afgrund... indtil Elizabeth var traadt frem af de ligegyldige Væseners Taagemur og havde taget en lykkelig og straalende Form for mine Øjne.

Og jeg havde Ret. Jeg *havde* Ret. Det var hverken Letfærdighed eller Overfladiskhed. Det var noget dybt og tungt og reelt, det var et Problem, og det var Elizabeth.

Hvis jeg havde været frækkere, havde jeg sagt: Det var Livet.

Naar det var renest.

Det meste af det, man skriver om, har ikke meget at gøre med Stilene, man afleverede hver anden Torsdag Morgen. Naar det endelig er en Slags Stile, er de mindre ærlige end dengang: Det er velskrevne, halvsløje Artikler, som man modstræbende laver, naar man har brugt sine Penge. Det eneste, de er, er *lette*.

Der er andet, man nødvendigvis maa skrive om. Angsten staar i Taagen og i Mørket, i Luft og i Bølgeskum, og man rummer mere end et Ekko af det, der sker: Udvendige Ting som Lyskastere, Troppettransporter, unge stangdrukne Soldater paa en Sporvogn, korte Meddelelser i Aviserne – alt det er blevet mere indvendigt end udvendigt. Tingene er ikke mere Ting, de er Skæbne, og det er svært at finde dens Hensigt.

Før var der meget... Mødet mellem Sjæl og Idé. Hændelser der ramte een allerinderst. Og Ansigterne – Tilværelset havde sat sit Tegn paa dem, og deres Sind tvang sig frem gennem dit eget, ud til Papiret. Men nu er der kommet mere til: Tyngden udefra er blevet en tung Vægt i dig selv, den trækker nedad og udad, og sommetider er det som om dit Væsens Grænser er ved at overskrides. Og dét Liv, der ikke kommer i Avisen, er blevet mindre, tavsere, det kryber sammen, gemmer sig under Døgnenes Aske som Gløder. Elskoven er blevet frygtsom, den klynger sig til sig selv i Angst for en Haand og et Vaaben, Menneskers Munde møder hinanden brændende, men ogsaa tryglende.

Det hele presser paa og vil ha' Udtryk:

Daarlige Cigaretter, Rastløshed, fyldte Biografer...

Hun sover i din Arm, og du er træt og glad, saa lyner Spydspidser op gennem Mørket, hvinende Sirener.

Du gaar i Skoven en Nat, Fjorden er grøn og Stjernerne varme i den lette Taage – saa er Haanden der med eet, en kold haard Haand om dit Hjerte, Angsten..

Du kan huske nogle Situationer...

Een, fra en Sommernat ifjor. I sad fire Mennesker i en Stue, det var henmod Midnat, og I var kun Konturer og smaa Prikker af Ild fra Cigaretterne. Og Stemmer, der talte om dæmpede Ting – Ting der blev til, naar en Menneskehaand brød det sædvanliges Ring og fandt en Stump Sol i et Glasskaar paa lyse, urolige Spor og ledte det ind i en Tone, en Farve, en Sten og et Ord.

Det var i August, Himlen udenfor var graa og lys. Een sad ved et Bord under Vinduet og skrev udenpaa et par Breve. – Saa sprang Lyskasterne frem, kolde Fingre der greb op mod Himlen. Batterierne skød ike, der var helt stille derude. Striberne gled frem og tilbage.

Men der sad en Mand og skrev. Hans bøjede Hode stod mod det lyse Vindu i et rolig, blaa Silhuet – Menneskets Profil... og det var som om det legede omkring den med en Vished om nye Somres Halvlys, og Børn og fredelige Mennesker, om en Søns eller hans Søns Tanker – i Toner, Sten eller Ord.

Du fandt Askebægeret med Haanden og slukkede din Cigaret. Og mens du tændte en ny, vidste du roligt og næsten glad, at saadan vilde det komme: Nye Sommernætter og nye Mennesker, naar Sneen har skjult vore Spor.

Men fra engang i Vinter husker du en Tanke, der var den samme og alligevel en helt anden. Maaske skulde det ha været et Digt: Om nogen unge Fyre, der er blevet voksne, og i Søndagsantræk og med Køjesækkene parat venter paa Land – i en klam Beværtning, hvor der er Larm nok og Piger nok, Tobak og Øl... og som kender det i sig, at de ingenting kan tage imod, og at alting glider ud af deres Hænder, fordi de handler nervøst og ondt med det. De ved det, men de forstaar det ikke. – Det er Ventetiden, Længslen efter Landene, Horisonterne, Tilværelsen, der slaar indad og gør Fortræd.

De ved, at der kommer en Ende paa det, og at der skal sejle unge Mænd paa Havet igen. Men bliver det dem? Dét er det Ord, der bider dem i Sjælen: *Os?* Maaske skal de være den Generation, der springes over, og Horisonten aldrig blive andet end den blaa Linje paa Beværtingens halvbeskidte Væg, og Dækkene kun de Gulve, der flyder med smaa Søer af Øl, Tændstikker og Stumper af Powhattan og Indian.

- Saa var der en Nat, hvor I havde siddet og hørt Landene tale med trænedede, ligeglade Speaker-Stemmer. Saa gik de andre, og du stoppede din Pibe og sad i en Stol med Øjne, der brændte af Træthed. Og uden at smile tænkte du, at din Skæbnes Forløb kun var et Spørgsmaal om geografisk Beliggenhed. Et par Hundrede Kilometer til den ene Side, eller et par Hundrede til den anden, saa havde du været med. Og du vidste, at du var solidarisk med dem, der var ude i det, fordi du tænkte dig selv ind i en Uniform, og saa, hvor dit Ansigt kom til at ligne deres. Du tænkte ikke kun paa een, der var ligesaa gammel som du, eller paa et Postkort, sendt fra en Nerveklinik – det var Bundt efter Bundt af sønderrevne Never og brudte Forhold, du tænkte paa. Det var dem alle sammen.

Men – saa vendte du dig om og lukkede op for Radioen igen. Fladen blev lys, der var en svag Stemme, som blev stærkere, og du drejede væk fra den. Et Sted var der Dansemusik, du fandt helt hen til dens lyse, spinkle Rytmer. Du røg og sank lidt

sammen i Stolen, tænkte paa ingenting – og saa var de ogsaa forraadt af dig, du glemte dem, gled ind i din egen Træthed. Maaske nagede det dig et Sted, ja, det gjorde det, for du vidste, du havde glemt dem. Og du havde ikke Lov. Ikke dengang.

De marcherede alle Steder, de fløj og gemte sig, de skød og de dræbte med Knive, de sultede og de frøs og de døde. Du sad i en Stol. Piben var ved at glide ud af din Haand. Søvnens krøb ind i Hjernen, og bagved dig stod Radioen. Stuen var fuld af Dansemusik.

Der er meget, du skal skrive om. Det presser paa, kommer frem, faar et Navn og forsvinder – eller det kommer ikke frem, men bliver i dig og plager dig hele Tiden. Hvergang du ser indad møder du det.

Det er Ting, der er stærkere end du. Og man kan ikke dække dem med et Ord, der er tungt nok, mens hvis du vil smile med en skæv Ironi, mens du siger det, kan du kalde dem *aktuelle Problemer*.

Men Verden kan være saa storladent.

Den vidunderlige elizabethanske Periode kan komme igen: Man kan staa i en lang Gang med Albuerne støttet i en Vinduskarm, og der kan det ske, at Livet gyder al sin Velsignelse ud over En. Der er nogen, som ber om en Tændstik.

Hvad snakker man om, naar et fremmed Menneske staar ved Siden af En og ser ud af Vinduet? Om Fag – eller noget andet. Det kan ogsaa være det samme, men Han kan gøre sig latterlig paa Gaden, i Telefonen og i Breve. Han kan cykle distraet forbi din Gadedør som en Knægt paa seksten, og han kan blive et kendt Fænomen omkring din Pensionatstelefon -: ”Det energiske unge Menneske”.

Hvad kommer det ham ved? Du har givet ham Tid, og han lever lidt igen, som om der ingenting var hændt – i en bundløs, lykkelig Egoisme.

Man kan laase sig inde i sit Arbejde og komme lidt væk paa den Maade – men det varer saa kort. Intermezzoerne med Jordens Elizabeth er de eneste Ferier, der er Ferier for Alvor – og for Sjøv. Naar de endeligt kommer, er hun det aktuelleste Problem af alle, hun fylder Rummet, og man aabner sit Hjerte. Det er som at aabne en Apollinaris, det bruser frem af et Livsoverskud, man ikke troede, man havde mere.

Fjernskriverne staar og snerrer paa alle Redaktioner. Indtil nu har man været med i det, men nu er man paa Ferie, og der er ingenting ondt i det. Det er Livet, der springer ud. Gudskelov for den Stil, jeg skrev. Og Gudskelov for dét, jeg i min syttenaarige Dialektik kaldte *Livsfænomenernes uindskrænkede Aktualitet*. Det er den, der faar det til at glide. Og man skal ikke sige Overfladiskhed eller Letfærdighed, og man skal ikke skrive g i Panden paa sig selv med en rød Blyant.

Man skal stille sig op under Raadhuspladsens grønne Træer og takke Gud for, at man ikke er blevet klogere.

Dagen efter tør man ikke tro, at man husker et Ansigt og en Maade at se ud ad et Vindu paa. Naar der er gaaet en Dag til er det ogsaa væk. Men saa gaar man ud ad en Dør og ned ad en Trappe, og pludselig hilser man paa en med et Nik, og Nikket kan ogsaa mærkes indeni.

Og saa toner Basunerne. Man begynder at se taktisk paa Omgivelserne – hvor skal man anbringe sig for sikrest at løbe paa hende? Ens troskyldige Hjerne værker af Snedighed; og saa staar man med en Adresse og et Telefonnummer i Haanden. Det sker igen, maaske skal det kun vare nogen Dage, men det sker igen; og det er dét, man har ventet paa i to Aar eller tre.

Alting sker een Gang til...

Din klare Stemmes Folkevisemelodi er Pausesignalet, og han kan pludselig igen aabne sine Øjne for Foraarets Dejlighed. Hans Hjerter gaar i en Ring omkring Tivolisøen og er tilfreds med dét. Han tænker ikke paa dine Øjne, dit Haar eller dine Hænder, og ikke paa det lette Tryk af din Krop mod hans – men den Varme i Sindet, der kommer af din Nærhed, enten du er der eller ej – dén er Underet. Og du har en Tryllekvist i Haanden: Du har gjort at en Mand kan leve sig gennem Dage, der ryger af Blod, med et Sind saa let og lykkeligt som Himlen.